

Urvalsprovet i historia 30.5.2023 kl. 9–12

Förhandsmaterial för urvalsprovet

Från 1750 till vår tid.

Välkommen till urvalsprovet i historia

Läs noggrant igenom alla anvisningar

Provet består av 3 delar. Provet tar 3 timmar. Du kan fördela tiden på de olika delarna hur du vill. Du kan fritt förflytta dig mellan de olika delarna under provets gång. Svara på alla delar. Spara alltid dina svar innan du återlämnar uppgiften.

Under provet får du öppna endast urvalsprovssystemet. Öppna inte andra program.

Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpappret. Anteckningarna på konceptpappret beaktas inte i bedömningen.

Du får använda webbläsarens sökfunktion (Ctrl+F tai Cmd+F).

Materialet som delas ut under provet får användas endast för urvalsprovet. Av upphovsrättsliga skäl är det inte tillåtet att dela materialet vidare.

Bedömningen av urvalsprovet

Urvalsprovet består av 3 delar. För del 1 kan du få 0–40 poäng. För del 2 och 3 kan du få 0–30 poäng vardera. De sökande rangordnas på basis av summan av poängen för del 1 och del 2. I det svenskspråkiga ansökningsmålet kan del 3 i ditt prov lämnas utan bedömning om du får sammanlagt mindre poäng för del 1 och del 2 i provet än den sökande som fått de 9:e bästa totalpoängen för del 1 och del 2 i provet. I det finskspråkiga ansökningsmålet kan del 3 i ditt prov lämnas utan bedömning om du får sammanlagt mindre poäng för del 1 och del 2 i provet än den sökande som fått de 39:e bästa totalpoängen för del 1 och del 2 i provet.

I det svenskspråkiga ansökningsmålet kan du bli antagen endast om du på basis av de sammanlagda poängen för del 1 och 2 i provet placerar dig bland de 9 bästa sökande. I det finskspråkiga ansökningsmålet kan du bli antagen endast om du på basis av de sammanlagda poängen för del 1 och 2 i provet placerar dig bland de 39 bästa sökande. Dessutom ska du för varje del få det antal minimipoäng som krävs. Den som bedömer provet bestämmer minimipoängen efter provet. Delpoängen räknas ihop. Det maximala poängantalet för urvalsprovet är 100.

Provet testar dina grundkunskaper i historia samt din förmåga att analysera historiska källor och att tolka och uppfatta helheter. Poängsättningen avgörs således inte enbart av mängden

enskilda fakta – namn, årtal med mera – utan också av i vilken grad du kan se och förklara helheter och sammanhang samt behandla frågorna på ett systematiskt och analytiskt sätt.

Del 1

Läs provmaterialets tre textutdrag (A–C) som behandlar Förenta staterna.

Materialet har avlägsnats på grund av upphovsrättsliga skäl.

Uppgift 1

Jämför synen på det amerikanska samhället i textutdragen.

Diskutera hur skribenternas bakgrund och perspektiv har påverkat deras uppfattningar om Förenta staterna.

(0–40 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 4000

Del 2

Uppgift 2

Beskriv Finlands utrikespolitiska ställning och dess förändringar under kalla kriget 1946–1991.

(0–30 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 2000

Del 3

Uppgift 3

Vilka orsaker och målsättningar ledde på 1800-talet till den västerländska imperialismens uppkomst i Asien och Afrika? Hur kunde de europeiska staterna då erövra enorma områden som tidigare hade kunnat avvärja européernas maktanspråk?

(0–30 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 2000

Bedömningskriterier och bedömningsmatrix

Nedan är den bedömningsmatrix som har använts vid bedömningen av proven. Bedömningsmatrixen härstammar från [studentexamensnämndens prov i historia](#).

Kriterier	0	Nöjaktig	God	Berömlig
Riktig och relevant kunskap; exakt begrepps-användning	Svaret innehåller inte kunskap som förutsätts i uppgiften. Uppgiften har förståtts fel.	Svaret har knapphändig innehåll eller innehåller mycket irrelevant. Svarar endast delvis på uppgiften. Hanteringen av begrepp är bristfällig.	Svaret innehåller förhållandevis exakt kunskap som motsvarar uppgiften väl. God hantering av begrepp.	Svaret innehåller väsentligt och med tanke på uppgiften meningsfullt avgränsat kunskapsinnehåll. Hanteringen av kunskap och begrepp är exakt.
Analytiskt, logiskt, välunderbyggt	Svaret är ostrukturerat och oredigt. Påståenden motiveras inte.	Svarets struktur är katalogmässig eller oklar. Granskningen av ämnet är svagt analyserande. Påståenden motiveras knapphändig.	Svaret är till vissa delar analytiskt. Granskningen av ämnet är följdriktig, även om brister förekommer ställvis. Påståenden motiveras förhållandevis väl.	Svarets grepp är analytiskt. Granskningen av ämnet är följdriktig och argumenterande, och påståenden ges goda motiveringar.
Kritiskt, flera perspektiv, förmåga att utvärdera och tillämpa kunskap	Svaret innehåller inga (käll)kritiska observationer och ingen förnuftsbaserad utvärdering eller tillämpning av kunskaperna. Svaret visar inga tecken på förmåga att diskutera olika tolkningar eller alternativ.	Svaret visar svaga tecken på källkritik samt sporadiska och svaga tecken på diskussion kring olika perspektiv och tolkningsmässighet. Svaret uppvisar endast ringa tillämpning av kunskap.	Svaret visar ställvis god (käll)kritisk diskussion och goda tolkningar, samt några goda exempel på tänkande som representerar ett grepp med flera perspektiv. Svaret visar några tecken på förmåga att utvärdera och tillämpa kunskap.	Svaret har ett klart och insiktsfullt (käll)kritiskt grepp. Svaret innehåller välöversämd diskussion ur flera perspektiv. Svaret innehåller flera exempel på utvärdering och tillämpning av kunskap.

Del 1: bedömningskriterier

I den här uppgiften skulle du först jämföra synen på det amerikanska samhället i de tre citaten. Du skulle således berätta vad de tre olika texterna uttryckte för uppfattningar om det amerikanska samhället, och sedan jämföra dessa. Du skulle också diskutera hur skribenternas bakgrund och perspektiv (kontexten) har påverkat deras uppfattningar och syns i citaten och i de olika sätt på vilka skribenterna uppfattar det amerikanska samhället.

I ett gott svar finns alla dessa delar med på ett balanserat och logiskt sätt.

Text A från år 1877 ger en positiv bild av det amerikanska samhället genom att jämföra det med Europa. Enligt författaren kan en stats storhet eller lycka inte mätas i de förmögna rikedomar eller i imponerande materiella uttryck för välstånd. Dessa återföljs nämligen alltid av fattigdom och förtryck. I detta avseende placerar texten tydligt USA framför Europa, men har en klar regional fokus. Texten beskriver egentligen de västra och norra delarna av USA och hävdar att klass- och förmögenhetsskillnaderna där var små. Det finns klasskillnader, men hårt arbetande och sparsamma arbetare kan stiga upp till arbetsgivare inom några år. Författaren tillägger dock att i de västra delstaterna är den fasta egendomen exceptionellt jämnt fördelad.

Text C, som publicerats på 1960-talet, jämför också USA med Europa och belyser spänningarna i det amerikanska samhället i början av 1930-talet. USA beskrivs som en plats där fattiga kan leva och förtjäna bättre än i Europa. Det här är i grunden positivt i texten, men till skillnad från text A menar dock denna skribent att det amerikanska samhället trots allt är hierarkiskt. Den som avancerar ekonomiskt i samhället beundras och behandlas inte nedsättande som i Europa, men i Europa behandlas människor med låg social status i det dagliga umgänget mera mänskligt.

Text B, publicerad 1895, är tydligt kritisk och behandlar ett ämne som text A och C inte alls tar upp: den afroamerikanska befolkningens ställning i USA. Texten belyser det våld som utövas mot dem av vita, särskilt i sydstaterna, och som får fortgå utan ingripande. Skribenten ställer detta i skarp kontrast till det faktum att de vita ser USA som ett kristet och civiliserat land.

Text A publicerades i en svensk tidning i Minnesota, utgiven av en svensk-amerikansk emigrantrekryterare. Emigranttidningar sändes till släktingar i det gamla landet vilket syns i texten som kan sägas uppmuntra svenskar att flytta till Minnesota. Textens beskrivning av skillnaderna mellan USA och Europa kan ses som en överdrift, men observationerna var inte helt utan verklighetsförankring. I stater som Minnesota lockades invandrarna vid denna tid av att jord var tillgänglig, vilket utjämnade välståndsklyftorna.

Författaren till text C arbetade som hembiträde i överklassfamiljer i början av 1930-talet. Inkomstnivåerna i USA var högre för arbetande befolkning än i Europa. Den ekonomiska

européisk dominans över resten av världen som ett civilisatoriskt uppdrag. Nationalismen stärkte därtill de europeiska ländernas administrativa och sociala strukturer, vilket gjorde dem starkare.